

DOI [https://doi.org/10.32405/2308-8885-2021-2\(100\)-51-54](https://doi.org/10.32405/2308-8885-2021-2(100)-51-54)

УДК 37.091.26 : [-057.874 : 373.5] : [37.091.32 : 7] : 37.018.43

Новикова Надія Валентинівна,

кандидат педагогічних наук, учитель мистецтва Бучанського НВК «СЗОШ I–III ст. – ЗОШ I–III ст.» № 4, заслужений учитель України, м. Буча, Київська область; novikovanadya@ukr.net <https://orcid.org/0000-0001-8088-4552>

ТЕХНОЛОГІЇ ОЦІНЮВАННЯ ОСВІТНІХ РЕЗУЛЬТАТІВ УЧНІВ 8–11 КЛАСІВ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Статтю присвячено актуальній у мистецькій освіті проблемі оцінювання освітніх результатів учнів в умовах дистанційного навчання. Висвітлено окремі аспекти застосування онлайн-інструментарію для здійснення різних видів оцінювання в синхронному та асинхронному освітніх режимах. Розкрито сутність технології «Портфоліо учня» як такої, що уможливує триангуляцію суб'єктів оцінювання протягом навчального року, сприяє реалізації принципів індивідуалізації освітньої траєкторії учня. Подано апробований автором алгоритм створення учнівського портфоліо, розглянуто змістове наповнення його структурних елементів, зокрема запропоновано види проектних завдань з мистецтва для учнів 8–11 класів, схарактеризовано такі види завдань, як артбук і фотокосплей.

Ключові слова: оцінювання на уроках мистецтва, дистанційне навчання, педагогічні онлайн-платформи, портфоліо учня.

Питання контролю та оцінювання освітніх результатів учнів на уроках мистецтва завжди привертало увагу науковців і вчителів-практиків. Як зазначає Л. Масол, оцінюванню досягнень учнів із мистецьких дисциплін притаманна багатофункціональність, єдність діагностичної, коригувальної, стимулюючо-мотиваційної, навчальної, виховної, розвивальної, прогностичної функцій [3, с. 157]. Перед учителем мистецтва в процесі оцінювання стоїть проблема вибору форм і засобів для виявлення не тільки знань і умінь практичної художньої діяльності учня, а і його естетичного ставлення,

оцінних суджень, уміння вирішувати проблемно-пошукові ситуації. Життя в умовах пандемії внесло свої корективи. У процесі дистанційного та змішаного навчання на оцінювання впливають такі фактори, як недостовірність результатів виконання завдань, складність у відстеженні процесу навчання, отриманні зворотного зв'язку, нерівний доступ учнів до освітніх ресурсів [1].

Оцінювання на уроках мистецтва в початковій школі розглядали вчені галузі Л. Масол [3], О. Комаровська [2]. Ознайомленню з технологіями оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках художньої культури в 9–11 кла-

сах в умовах традиційного навчання була присвячена наша стаття [6]. Різним аспектам проблеми викладання шкільних мистецьких дисциплін в умовах дистанційного та змішаного навчання присвячено праці О. Гайдамаки, О. Моторної, М. Ратко, Л. Римар та ін.

Водночас питання оцінювання освітніх результатів учнів основної і старшої школи на уроках мистецтва в умовах дистанційного навчання стає гостро актуальним, потребує висвітлення підходів і розробки дієвих методик, їх апробації та осмислення результатів, що й обумовило проблематику даної статті. Отже, **метою статті** є ознайомлення з видами і технологіями оцінювання на уроках мистецтва, зокрема, розгляд ефективних онлайн-інструментів для здійснення різних видів оцінювання освітніх результатів учнів та технології «Портфоліо учня», застосовуваних на уроках мистецтва.

Оцінювання – це процес встановлення рівня навчальних досягнень учня/учениці в оволодінні змістом предмета відповідно до вимог чинних програм [7, с. 47]. На думку Л. Масол, зміст загальної мистецької освіти є багатокомпонентним, спрямованим на цілісний і різнобічний розвиток особистості, формування аксіологічного, гносеологічного, праксеологічного, креативного та комунікативного вимірів ментального досвіду учнів [3, с. 157–158]. Об'єктами перевірки та оцінювання результатів мистецької освіти, відповідно до вимог навчальної програми, мають стати предметні мистецькі, міжпредметні естетичні та ключові компетентності [4, с. 11–12].

Оцінювання виступає ефективним інструментом забезпечення якості освіти [3, с. 160]. Основною метою оцінювання, на думку А. Лотоцької, авторки методичних рекомендацій з організації дистанційного навчання в школі, має бути покращення навчання. «За допомогою оцінювання вчитель/ка визначає труднощі, які виникли в учнів, їхні сильні та слабкі сторони, а також загальне розуміння ними навчального матеріалу. Крім того, оцінювання допомагає учителю відкоригувати свої методи викладання, щоб забезпечити максимальну ефективність навчання для кожного учня» [7, с. 48].

До основних **видів оцінювання** традиційно належать: *попереднє* (діагностика рівнів художнього розвитку, з'ясування індивідуальних особливостей учнів), *поточне* (виконує діагностичну, стимулюючу, коригуючу функції), *тематичне* (перевірка оволодіння учнями певною системою знань та способів діяльності в межах визначених тем) й *підсумкове* (перевірка рівнів оволодіння учнями навчальним матеріалом найвищого рівня узагальнення). Додатковими засобами стимулювання пізнавальної активності учнів є *самооцінка* та *взаємне оцінювання* (формування здатності до рефлексії) [4, с. 12; 3, с. 159–160]. Вчена Л. Масол вказує на таку важливу інновацію в сфері оцінювання навчальних досягнень як *формувальне оцінювання* (формувальне поточне оцінювання) – оцінювання не результату навчання, а самого процесу навчання, його оптимізація та корекція [3, с. 161]. Вчена О. Комаровська розглядає формувальне оцінювання мистецьких досягнень через призму мотивації і визначає вихідні позиції мотивувального (формуального) оцінювання в контексті способів художнього освоєння світу особистістю (сприймання та інтерпретація художніх творів, творчість як вираження і розуміння себе серед інших людей) [2, с. 5].

Розглянемо деякі аспекти застосування різних видів оцінювання в процесі викладання мистецтва в умовах дистанційного навчання.

Попереднє (діагностичне) оцінювання може проводитись на початку навчального року, семестру. У 8 класі важливість такої діагностики обумовлена початком вивчення нового інтегрованого курсу «Мистецтво», у 10 класі – процесом формування нових учнівських колективів. З метою попереднього оцінювання та діагностування можуть використовуватись тестування та опитування, створені, наприклад, за допомогою Google forms, Online Test Pad. Google forms (https://www.google.com/intl/uk_ua/forms/about/) – програмне забезпечення, що входить до складу безкоштовного вебпакету Google Docs Editors і дозволяє провести опитування, голосування, дослідження певного питання, створити тест. Online Test Pad

(<https://onlinetestpad.com/>) – безкоштовний багатофункціональний онлайн-сервіс для проведення тестувань, опитувань, генерування різних типів кросвордів, розміщення уроків. Обидві платформи мають зручний україномовний інтерфейс, детальні налаштування, не потребують попередньої реєстрації від учня.

За умов дистанційного або змішаного навчання для здійснення **поточного формуального оцінювання**, зокрема в синхронному режимі роботи з класом, можна застосовувати такі онлайн-інструменти, як Kahoot!, Classtime або LearningApps [1]. Ігрова навчальна платформа Kahoot! (<https://kahoot.com/what-is-kahoot/>) містить каталог ігор-вікторин і може використовуватись для перевірки знань учнів. Онлайн-платформа Classtime (<https://www.classtime.com/uk/>) має україномовний інтерфейс, дозволяє вчителю отримувати відповіді та здійснювати оцінювання в живому часі, організовувати командні ігри, формувати запитання у вигляді пазлів. Онлайн-сервіс LearningApps (<http://learningapps.org/>) має україномовний інтерфейс, дозволяє створювати інтерактивні вправи (формат пазлів, кросворду, гри «Перший мільйон», вікторини, вправи на знаходження та відгадування слів, встановлення парних відповідностей, надання вільної відповіді та заповнення пропусків слів у тексті тощо), які можна використовувати і в роботі з інтерактивною дошкою. Цей сервіс містить 5 інструментів для роботи вчителя, які надають можливість розміщувати оголошення для всього класу, вести листування з учнями, надавати рекомендації щодо виправлення помилок.

У режимі асинхронного навчання здійснювати формувальне оцінювання вчителю допоможе онлайн-листування з учнями. Як зазначає А. Лотоцька, такі коментарі зворотного зв'язку стають «...єдиним простором для особистісної взаємодії вчителя з конкретним учнем, тож ці коментарі мають бути позитивними і спонукати до покращення, а не відлякувати і карати» [7, с. 65].

Набувати навичок самооцінювання та рефлексії учню допоможе ведення **щоденника учніку**.

В умовах дистанційного навчання для здійснення **тематичного та підсумкового оцінювання** вчителю мистецтва стануть у пригоді онлайн-інструменти для створення комплексних тестів. Популярними тестовими генераторами наразі є: Майстер-тест, Easy TestMaker, Playbuzz, ProProfs, Classtime. У результаті практичної апробації онлайн-сервісів для створення тестів можемо поради вчителю мистецтва Google forms, Online Test Pad, конструктор тестів на платформі «Всеосвіта». Ці онлайн-інструменти є безкоштовними і мають такі переваги порівняно з іншими: україномовний інтерфейс, можливість розміщувати зображення, аудіо та відео у запитаннях, а також вони не потребують від учнів попередньої реєстрації. Конструктор тестів на платформі «Всеосвіта» (<https://vseosvita.ua/>), на нашу думку, найзручніший у використанні, має гнучку систему диференційованого оцінювання кожного завдання, широкий спектр вибору типів завдань, дозволяє обмежувати час на виконання завдань, здійснювати тестування в реальному часі, має зручний режим автоматичної або ручної перевірки результатів, надає різнопланову статистичну інформацію.

У методичних рекомендаціях з організації дистанційного навчання наголошується на тому, що в його процесі важливо передбачити й «безмашинні» варіанти виконання перевірочних завдань, зменшуючи таким чином екранне навантаження на учня [7, с. 61]. Прикладами таких завдань можуть бути: написання есе з певної проблеми, рецензії на мистецький твір, створення ментальної карти, присвяченої певному мистецькому стилю (8–9 класи) чи мистецтву країни або культурного регіону (10–11 класи).

Ефективною технологією, що дозволяє формувати в учнів здатність до рефлексії, залучити до оцінювання протягом навчального року не тільки вчителя, а й учня, його однокласників, батьків є «**Портфоліо учня**». Дослідниця Є. Полат трактує «Портфоліо» як спосіб фіксування, накопичення та оцінки досягнень школяра за певний період його навчання. Портфоліо доповнює традиційні контрольні-оціночні засо-

би, спрямовані на перевірку репродуктивного рівня засвоєння знань, умінь і виступає важливим елементом практико-орієнтованого, діяльнісного підходу до навчання [8, с. 253–254]. Портфоліо дає можливість відслідковувати індивідуальний прогрес учня, здійснити оцінку його досягнень і кількісно, і якісно, демонструє навички практичного застосування учнем набутих знань і умінь. На думку дослідниці, портфоліо допомагає у вирішенні важливих педагогічних завдань: підтримувати високу навчальну мотивацію школярів; стимулювати їхню активність та самостійність; розвивати навички рефлексивної та оцінювальної (самооцінювальної) діяльності; формувати вміння вчитися – ставити цілі, планувати та організовувати власну освітню діяльність; сприяти індивідуалізації освіти; закладати підґрунтя та можливості для успішної соціалізації [8, с. 254]. В умовах дистанційного навчання портфоліо, як зазначає О. Моторна, може стати формою накопичення творчих робіт учня за період карантину [5, с. 18–19]. На нашу думку, над створенням власного портфоліо на уроках мистецтва учню доцільно працювати протягом усього навчального року, незалежно від форми навчання – очної чи дистанційної.

Розглянемо алгоритм зі створення такого портфоліо докладніше.

Для роботи на уроках мистецтва пропонуємо створювати портфоліо за трьома розділами: «Мої цілі і плани», «Мої роботи», «Мої досягнення». Основою портфоліо може стати папка з підшитими файлами чи аркушами паперу або звичайний альбом для малювання. Наповнення кожного розділу відбувається протягом навчального року. Розділ «Мої цілі і плани» може включати діагностичну анкету, що заповнюється учнем на початку навчального року, формулювання індивідуальних цілей у вивченні предмету, план роботи з предмета на семестр / рік із зазначенням тем, форм здійснення контролю та оцінювання, списку джерельної бази, необхідної для самостійної роботи (покликання або QR-коди підручника, корисних інтернет-ресурсів, сайту вчителя, інтернет-платформи з матеріалами до уроків тощо), правила дотримання

академічної доброчесності тезово чи в інфографіці.

Розділ «Мої роботи» включає результати проєктної (творчої, пошуково-дослідницької) діяльності учня. За умов дистанційного навчання фото результатів проєктної роботи та інші завдання надсилаються учителю для оцінювання або презентуються під час онлайн-спілкування на уроці. Важливо заздалегідь обговорювати з учнями критерії оцінювання освітніх результатів, строки виконання проєктних робіт, форму їх презентації, акцентувати увагу на дотриманні принципів академічної доброчесності.

На нашу думку, в умовах дистанційного навчання пріоритет має надаватися виконанню завдань без залучення комп'ютерної техніки, з використанням доступних матеріалів. Такі завдання мають бути особистісно спрямованими, диференційованими за ступенем складності, цікавими і практико-орієнтованими, мотивувати до самостійної творчої чи дослідницької діяльності. Ці завдання будуть виконувати функцію своєрідної релаксації, дозволять зменшити зорове навантаження від комп'ютерної техніки, що актуально в період перенасичення уваги підлітків інформаційним контентом.

Відповідно до програми результатами проєктної діяльності може бути створення паперової мозаїки, ескіз власного герба, портрет-ілюзія в стилістиці Дж. Арчімбольдо (8 клас); ескіз одягу чи взуття, колаж, інсталяція, плакат, афіша, кіносценарій, рекламний відеоролик, фоторепортаж, карта подорожі Україною (9 клас); африканська маска; ескіз індійської ювелірної прикраси, малюнок тушшю в стилістиці китайського живопису, артбук (10 клас); складання власних рейтингів мистецьких творів, ескіз розпису мейсенської порцеляни, фотокосплеї (11 клас).

Артбук – ілюстрована книжечка з певної тематики, що може бути своєрідною альтернативою тематичним газетам чи мультимедійним презентаціям. Така форма проєкту дає можливість учню висловити власне ставлення до мистецького твору, творчості певного митця, стилю чи епохи. Робота над створенням артбука дозволяє поєдну-

вати різні види мистецтва – графіку, живопис, фотографію, літературну творчість та надає можливість практично застосувати знання художньої композиції, основ дизайну, технік колажу та аплікації. Презентація артбука стане чудовою нагодою для учня продемонструвати свої комунікативні здібності, вміння здійснювати самооцінювання та взаємооцінювання відповідно до встановлених критеріїв.

Фотокосплей – постановочне стилізоване фото як форма творчого проєкту надає можливість учневі краще зрозуміти особливості епохи, стилю митця, перевтілитися в певний образ завдяки антуражу, позі, жестам, розширити загальний мистецький кругозір, проявити особистісне ціннісне ставлення до певного твору чи образу. Робота над створенням фотокосплею дозволяє «приміряти» не тільки одяг, але й емоції, застосувати ресурси сугестивних технологій та імаготерапії.

Третій розділ портфоліо «Мої досягнення» може містити різноманітні бланки для здійснення формувального оцінювання (наприклад, «Температура розуміння», «Океан успіху» тощо), учнівське есе з аналізом діяльності за семестр / рік, результати взаємооцінювання портфоліо, відгуки батьків).

У підсумку зазначимо, що застосування технології «Портфоліо учня» на уроках мистецтва дозволяє оптимізувати освітній процес протягом навчального року, зробити перехід від очного до дистанційного навчання максимально плавним, зменшує стресовість таких переходів для учнів. Працюючи із портфоліо учні набувають досвіду цілепокладання та планування власної діяльності, навичок самооцінювання та взаємооцінювання. Впровадження технології портфоліо дозволяє вчителю реалізувати принципи індивідуалізації та диференціації, уможлиблює триангуляцію в процесі оцінювання, тобто оцінювання вчителем, самим учнем та іншими учнями, батьками.

Висновки. Навчання у дистанційному режимі певним чином змістило фокус уваги вчителів на застосування в процесі оцінювання онлайн-інструментів, проте і традиційні форми та методи оцінювання нікуди не зникли,

лише трансформувались із урахуванням вимог часу.

Здійснення оцінювання з використанням онлайн-платформ дозволяє вчителю швидко отримати зворотний зв'язок від учнів, зекономити час на рутинній перевірці відповідей та підрахунках, згенерувати статистичні дані оцінювання у зручному форматі для подальшого самоаналізу та корекції власної діяльності, урізноманітнити форми здійснення різних видів опитування. Водночас такий формат оцінювання базується на високому ступені довіри до учнів та вимагає стійкого дотримання ними правил академічної доброчесності, що, на жаль, не завжди має очікуваний результат. Учителю мистецтва варто намагатися збалансовано використовувати онлайн-інструменти та методи «безмашинної» перевірки освітніх результатів, здійснювати оцінювання за принципами індивідуалізації та диференціації, формувати в учнів навички самооцінювання та взаємооцінювання.

Перспективою подальших розвідок у вирішення даної проблеми є виявлення ефективних технологій оцінювання освітніх результатів учнів в умовах змішаного навчання, формулювання критеріїв відбору онлайн-інструментарію для здійснення оцінювання в умовах дистанційного та змішаного навчання, розробка методичних рекомендацій щодо застосування медіатехнологій у мистецькій освіті в умовах дистанційного та змішаного навчання з урахуванням вікових особливостей учнів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Гайдученко Ю. О. Вебінар «Оцінювання навчання VS оцінювання для навчання» URL: <https://hub.osvitoria.org/i/events/view/485>.
2. Комаровська О. А. Мистецькі досягнення учнів: що і як оцінюємо. *Мистецтво та освіта*. 2018. № 4 (90). С. 2–6
3. Масол Л. М. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 1–2 класах на засадах компетентнісного підходу». Київ: Генеза, 2019. 208 с. : іл.
4. Мистецтво 5–9 класи. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi-5-9-klas>
5. Моторна О. С. Мистецтво дистанційно: втрачені можливості ... чи нові перспективи? *Мистецтво та освіта*. 2020. №3 (97). С. 13–20.
6. Новикова Н. В. Технології оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках художньої культури. *Мистецтво та освіта*. 2016. № 1 (79). С. 45–48.
7. Організація дистанційного навчання в школі: методичні рекомендації. 2020. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyni%20osvita-2020.pdf>
8. Полат Е. С. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина. 3-е изд., стер. Москва : Издательский центр «Академия», 2010. 368 с.

References:

1. Haiduchenko, Yu.O. (2020). Otsiniuvannya navchannia VS otsiniuvannya dlia navchannia: Webinar [Learning Assessment VS Assessment for Learning]. Retrieved from: <https://hub.osvitoria.org/i/events/view/485>
2. Komarovska, O. A. (2018). Mystetski dosiahnennia uchniv: shcho i yak otsiniuiemo [Students' artistic achievements: What do and how do we evaluate]. *Mystetstvo ta Osvit* [Art and Education], 4 (90), 2–6
3. Masol, L. M. (2019). Nova ukrainska shkola: metodyka navchannia inteirovanoho kursu «Mystetstvo» u 1–2 klasakh na zasadakh kompetentnisnogo pidkhotu [New Ukrainian school: Teaching methods an integrated course «Art» of grades 1–2 based of a competency approach]. Kyiv: Heneza.
4. Mystetstvo 5–9 klasy. Navchalna prohrama dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv [Art 5–9 grades. Educational program for secondary schools]. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
5. Motorna, S. (2020). Mystetstvo dystantsiino: vtracheni mozhlyvosti... chy novi perspektyvy? [Art of distance learning: Lost opportunities... or new perspectives?] *Mystetstvo ta Osvit* [Art and Education], 3 (97), 13–20.
6. Novikova, N. V. (2016). Tekhnolohii otsiniuvannya navchalnykh dosiahnen uchniv na urokakh khudozhnoi kultury [Technologies for assessing of students' achievement at art lessons]. *Mystetstvo ta Osvit* [Art and Education], 1 (79), 45–48.
7. Orhanizatsiia dystantsiinoho navchannia v shkoli [Organization of distance learning at school]. (2020). Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyni%20osvita-2020.pdf>
8. Polat, E. S., & Buharkina, M. Yu. (2010). Sovremennye pedagogicheskie i informatsionnye tekhnologii v sisteme obrazovaniia [Modern pedagogical and information technologies in the education system]. (3rd ed.). Moscow: Izdatelskii tsentr «Akademiia».

Nadiia Valentynivna Novikova, PhD, Art Teacher of Bucha Secondary school of I–III grades № 4, Honored Teacher of Ukraine, Bucha, Kyiv Region; novikovanadya@ukr.net; <https://orcid.org/0000-0001-8088-4552>

Technologies for assessing the educational results of students of 8–11th grades at art lessons in terms of distance learning

The article is devoted to the problem of assessing the educational results of main and secondary school students in the context of distance learning, which is relevant in art education. The peculiarities of assessment at art lessons are considered, types of assessment (preliminary, formative, current, thematic, summative) are characterized. Some aspects of the use of online tools for different types of assessment in synchronous and asynchronous educational modes are highlighted. Different online tools for conducting surveys and creating tests as well as their advantages are identified.

The author defines the essence of the technology of “Student Portfolio” that allows the triangulation of assessment subjects during the school year, contributes to the implementation of the principles of individualization of the educational trajectory of the student. The algorithm of creating of the student portfolio and the content of its structural elements is considered, in particular, the types of project tasks at art lessons for students of 8–11 grades (artbook, photocopy) are proposed.

The advantages of assessments by using online platforms are the following: quick feedback from students, saving time on routine verification of answers and calculations, generation of assessment statistics in a convenient format for further self-analysis and correction of own activities, diversification of forms of various surveys. On the other hand, there is such disadvantage as unreliability of the results of tasks. It is noted that this format of assessment by using online platforms based on a high degree students' trust and requires their continued adherence to the rules of academic integrity.

The art teacher is recommended to use balanced online tools and methods of «machine-free» verification of educational outcomes, to carry out assessment on the principles of individualization and differentiation, to develop students' skills of self-assessment and peer-assessment. The future research in solving this problem is needed to identify effective technologies for assessing educational outcomes of students in blended learning, criteria for selecting online tools for assessment in distance and blended learning, develop guidelines for the use of media technologies in art education in distance and blended learning taking into account the age-related characteristics of students.

Key words: assessment at art lessons, distance learning, online pedagogical platforms, student portfolio.

Стаття надійшла до редакції 12.04.2021 р.